

Helsesjef for «den gode kommune»

Forvaltningsevaluering, ISO-sertifisering, kompetanseutvikling på tvers og Lokal Agenda 21. Fine ord i enda finere planer, bare egnet for skrivebordskuffen? – Nei, i Sørum gjør vi det, sier helsesjef Unni-Berit Schjervheim.

Inntil for to år siden var Sørum en søvning pendlerkommune nord for Oslo. Men det var før Orderud-drapene. Denne våren vil rettssaken igjen sette Nedre Romerike på kartet. Den vinterformiddagen Tidsskriftets utsendte ankommer stasjonsbyen Sørumsand, er det sur vind i hovedgaten ned mot den grå murbygningen der kommunebyråkratene holder hus.

– Det er greit å itte bo i samme bygda som'n jobber i, sier Unni-Berit Schjervheim, kombinert kommunelege og leder av helseseksjonen. Selv er hun født og oppvokst i nabokommunen Nes, der hun fortsatt bor med mann og tre barn.

– Jeg er en av mange seksjonsledere i teamet rundt rådmannen. Vi blåser selv sagt ut når det er nødvendig, blant annet da kommunen fikk et negativt stempel av Orderud-saken. Mediene prøvde å få det til at det var ødeleggende for barn og unge å vokse opp her. Min opplevelse er helt motsatt: Vi spiller på lag. Her trekker politikere, administrasjon og innbyggere i samme retning.

Mer er det ikke å si om den saken. For at Sørum for mange assosieres med tragedien som fant sted på en av gårdene i kommunen, er ikke tema for vår samtale. Derimot vil vi snakke om hva Sørum gjør for at den vedtatte visjonen Den gode kommune skal bli virkelighet.

Modellkommuneforsøket

I Romeriks-bygdene står interkommunalt samarbeid høyt i kurs. For ikke å snakke om det gode ryktet som blir Sørum til del, og som er grunnlaget for at Tidsskriftet har bedt om audiens. «Velfungerende» er det mest nøytrale lovord. Mye av æren tilskrives kvinnen vi har foran oss.

– Jo, jeg er stolt. Men i den grad noen skal tildeles ære, må det bli for at alle ansatte i kommunen har bidratt til at vi har kommet dit vi er i dag, sier Schjervheim.

Siden desember 1998 har Sørum kommune deltatt i det såkalte modellkommuneforsøket, i samarbeid med Norsk Kommuneforbund og Kommunenes Sentralforbund. Sammen med kommunene Tinn og Steinkjer skal Sørum demme opp for privatiseringsvinden som

blåser over landet, uten konkurranseutsetting av offentlige tjenester.

Det var de tillitsvalgte i kommunen som hadde ideen: Istedenfor å bygge opp et rådhus bestående av økonomer, jurister og byråkrater, skulle kommunens egne folk få sjansen til å vise at de kunne nå målet – i egne rekker.

Hovedprinsippet er bunnstyring, høy brukermedvirkning og ufravikelig konsensus i styringsgruppen som seksjonsleder Unni-Berit Schjervheim er med i.

– Allerede før modellkommuneprosjektet kom i gang, bar organisasjonen vår preg av bevissthet om hva målstyrt strategi innebærer i praksis, sier Schjervheim. – Det

krever at vi har øye for helheten, uavhengig av yrkesrolle. Denne tankegangen er også i tråd med mine holdninger til forebyggende helsearbeid; det gjelder å komme tidligst mulig inn i prosessen. For å få til endringsvilje er det nødvendig å være fleksibel, også på lederplan. Samtidig forutsetter det åpenhet og tydelighet i lederrollen, mener helsesjefen.

– Før var tendensen at hver etat beskyttet sine budsjettposter. Nå utarbeider avdelingslederne budsjettet i fellesskap og må prioritere før politikerne kommer på banen. For egen del innebærer det at jeg kan si ja til mer penger til kulturtiltak, fremfor til min egen seksjon, smiler hun.

Kulturelle innslag hører til det forebyggende helsearbeidet, mener Unni-Berit Schjervheim. Foto K. Ronge

Liv i husmorvikaren

Fra ytterste venstre til høyre fløy sa også de folkevalgte ja til modellkommuneforsøkets uttalte mål: billigere og bedre tjenester, og mer effektiv ressursutnyttelse. Slik er de tre kommunene blitt rene utstillingsvinduer for hvordan privatiseringstrenden skal snus.

Men effektivisering og rasjonalisering kan bety nedbemanning, så også i Sørum. For å unngå lik i lasten, fikk de om lag 800 ansatte i kommunen garanti om at ingen skulle miste verken arbeid eller lønn i prosjektperioden. Resultatene har ikke latt vente på seg. Selv om den formelle evalueringen gjenstår, er prosjektet foreløpig utvidet med ett år. Håpet er at det fortsetter i uoverskuelig fremtid.

De ansatte har akseptert at tildeling av nye oppgaver hører hjemme i forsøket. Kanskje det betyr flytting på tvers av profesjoner og tidligere lokaliserte arbeidsplasser, men slikt byr på utfordringer mer enn problemer når innstillingen er positiv. Dessuten er det lettere å svelge endringer som foreslås av kolleger enn fra ledelsen.

– Som seksjonsleder har jeg vært tilbakeholden, sier Unni-Berit Schjervheim. – Ideen var jo at tiltakene skulle komme nedenfra. Men jeg har vært direkte involvert i noen av forslagene som nå er iverksatt. Et eksempel er samarbeidet mellom barnevern, hjemmetjenesten, sosialkontoret og helsetjenesten. Vi har blåst liv i husmorvikarordningen. To medarbeidere er skolert for oppgaven og med mer systematisk veiledning, dekker de et behov som ofte blir saldert bort i slunkne kommunebudsjetter.

Ros og roser

En gevinst av modellkommuneforsøket er tverrfagligheten. Schjervheim mener prosjektet har skapt større bevissthet om hva parolen «nærmest mulig brukeren» betyr i praksis. Café Rabiater er et eksempel. Den drives i regi av avdeling for mental vekst og utvikling, har høy brukervedvirkning og fungerer som en hyppig besøkt personalkantine. Der trives Sørums-folket godt, uansett lyte eller stand.

Kommunens satsing på Internett betyr at nyheter om flomskader går hånd i hånd med invitasjon til fransk viseaften, harde fakta om fastlegeordningen og strofer signert Stein Mehren. Alle ansatte som har noe på hjertet, deltar med bidrag til Sørums nettsider. Det er en del av den uttalte ansvarliggjøringen rettet mot hver enkelt.

«Noe du lurer på? Det er ikke dumt å spørre...» Slik introduseres helsestasjonen for ungdom på Schjervheims visittkort. Den er strategisk plassert i Sørums offentlige bygg. Hennes siste skudd på stammen av ideer, er e-posting med lokale ungdommer som en oppfølging av denne tjenesten. I kjølvannet av forsøket, har Sørum kommune etablert en populær forslagsordning for de ansatte. Hvert eneste leverte forslag belønnes med fem roser; ti roser blir ansatte til del hvis forslagene gjennomføres. Slikt er det også blitt barnehageplasser av i en utbyggingspresset kommune. Med fleksible åpningstider som gjør at personalet har fått travlere hverdager enn før. Og med skoler som har droppet tradisjonell timeplan, uten at verken lærer eller elev opplever at de er i fri flyt av den grunn.

Forebygger tørke

– Du virker oppdatert på andre fagfelter enn ditt eget. Hva skyldes det?

Hun trekker på smilebåndet. Så kommer historien om da hun aspirerte til rådmannstillingen for halvannet år siden. Det stod om to interne søkere, og Schjervheim tapte knepent: – Det var tøft en liten stund, men i dag jobber jeg i tett og fin dialog med rådmannen. Og jeg er kjempeglad i jobben min som samfunnsmedisiner. At lokalavisen smurte ansiktet mitt utover førstesiden med krigsoverskrifter på grunn av høy lønsplassering over rådmannen, var helt ok. Det er jo sant at jeg får lønnstrinn 69, fordi Sørum kommune har prioritert en

— fakta —

– Unni-Berit Schjervheim, født 9.10. 1955
– Cand. med. Oslo 1985. Under utdanning i samfunnsmedisin fra 1999
– Bedriftslege Fetsund 1988–96, Kommunelege I i Nes 1996–97, i Sørum kommune siden 1997
– Seksjonsleder for helsetjenesten/helsesjef siden 1998
– Fra 2001 prosjektleder i et interkommunalt kompetanseutviklingsprogram, om helsestasjon og skolehelsetjeneste i samarbeid med Folkehelse og Høgskolen i Akershus

lege til oppgaven som seksjonsleder. Dessuten kan slike oppslag bidra til å øke rekrutteringen av leger til denne typen helseadministrative stillinger.

Hyppige personalmøter, godt samhold i ledergruppen og Unni-Berit Schjervheims «vannhull» har vært viktig for å få de kommuneansatte til å dra lasset sammen. Vannhullfilosofien består i program som gir påfyll for de ansatte i form av forelesninger og underholdningsinnslag. Å invitere komikeren Per Inge Torkildsen, filosofen Guttorm Fløistad, sangeren Jan Werner og musikkprofessor Jon Roar Bjørkvold koster kommunen 100 000 kroner i året. Schjervheim forslø selv å sløyfe dem på årets budsjett. Men politikerne prioriterte tiltaket likevel.

Ett av helsesjefens kjennetegn er at ingen møteinnkalling leveres uten poesi. Ei heller når hun entrer talerstolen, kan hun dy seg. Tankevekkende og provoserende linjer fra kjente og ukjente lyrikere hører med i repertoaret. Musikk tar hun også gjerne i bruk; det kjennes naturlig for en som henter sitt tankegods fra NaKuHel-senteret i Asker (1, 2).

Ingen klagemur

For henne føles samfunnsmedisinen som en naturlig fortsettelse av bedriftslegetjenesten. Mange oppgaver synes parallelle, basert på likelydende lover og regelverk.

— fakta —

Sørum kommune i Akershus –
– Ca. 12 300 innbyggere, skog og landbrukskommune, 60 % av arbeidsstokken pendler.
– Kommunal omorganiseringsprosess satt i gang i 1995, bl.a. ved å fjerne etatsnivåer. Ni seksjonsledere med utstrakt delegert makt i rådmannens stab.
– Todelt helsetjeneste: pleie-, rehabilitering- og omsorgsseksjonen og helseseksjonen med 27 stillinger. Deler en stilling i miljørettet helsevern med nabokommunen Aurskog Høland.

– Jeg hadde ikke klart meg uten min helse- og miljøkonsulent, som vi deler på med Aurskog Høland kommune. Hvis offentlig sektor ikke skal ende opp som klagebehandlingsinstans, trenger vi noen som stadig minner om betydningen av det forebyggende arbeidet. Det går heller ikke an å kombinere legepraksis med folkehelsearbeid. For meg er dette to forskjellige fag, sier hun. – Jeg trives også godt med å kjøre legevakter innimellom. Det gir nærhet til faget og, ikke minst til innbyggerne.

Skal vi stole på den entusiastiske kilden i Sørumsands helsebygg, skårer Sørum best i test på det meste. Romeriks-kommunen er på Europa-toppen i forvaltningsundersøkelser, det samme gjelder samhandling og personalpolitikk.

– Kommunen mottok i mars 2000 det synlige beviset på at vi har et kvalitetssystem som er sertifisert etter NS ISO 9002-standarden. Slikt kommer ikke av seg selv, og vi hviler ikke på våre lauvbær av den grunn, slår helsesjefen fast.

Humant regnskap

Hun legger nok et fyldig dokument på bordet. Denne gangen en plan for hvordan de folkevalgte skal få presentert målbare nøkkeltall i tertialrapporter og årsmeldinger som grunnlag for beslutninger. En fargerik brosjyre har tittelen *Det fullstendige balanseregnskapet*.

– Dette er tingen, sier Schjervheim med ettertrykk. For i Sørum er det ikke bare hard valuta som skal legges frem for styrende organer. Like viktig som å dokumentere regnestykker som viser gjeldsgrad og størrelse på likviditeten, er tabeller og indikatorer for humankapital og andre myke verdier politikerne er satt til å forvalte. – Fine ord i fine planer. De blir altså omsatt til virkelighet i Sørum?

– Ja, så avgjort, kommer det kjapt. Hun understreker betydningen av at stolthet er i ferd med å bre seg som kutyme i Norge. I dette ligger evnen til å rose hverandre for innsatsen. Det er spesielt viktig når man er underveis i en prosess, enten det er i offentlig eller privat sektor.

– Men aller viktigst er dreiningen fra individ til grupperettet arbeid, og at vi går fra ekspertrollen til løsninger hvor brukeren deltar i større grad. Slikt er utrolig viktig når vi skal rekruttere og beholde helsepersonell. For også her i Sørum merker vi konsekvensene et stadig mer konkurransutsatt samfunn – på godt og vondt, sier Unni-Berit Schjervheim før hun viser vei til de rabiates kafé.

– Kari Ronge, *Tidsskriftet kari.ronge@legeforeningen.no*

Litteratur

1. Nicolaysen KG. Gir kultur helse? Tidsskr Nor Lægeforen 1995; 115: 3846.
2. Nicolaysen KG. Aktiv satsing i Asker. Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 1194.